

A Pelecystola frauduluntella (Zeller, 1852) előfordulása Magyarországon (Lepidoptera, Tineidae)

Szeőke Kálmán, Magyarország, 8000. Székesfehérvár, Táncsics M. utca. 4. 1/8.

e-mail: szeokek@gmail.com

SZEŐKE, K.: *A new record of Pelecystola frauduluntella* (Zeller, 1852) in Hungary (Lepidoptera, Tineidae). The occurrence of *Pelecystola frauduluntella* (Zeller, 1852) has been revealed in the Zemplén Mountains, Senyő valley, NE Hungary after Slovenia, Slovakia and Sweden. The habitat approx. 500 meters above sea level is situated in a birch (*Betula pendula*) and a mixed hardwood forest stand with blueberries (*Vaccinium* sp.). In the middle of the 19th century the holotype was collected in Slovenia, while the newer occurrences are only from the past 10 years.

Keywords: Hungary, Zemplén Mountains: Senyő valley, new records.

Előzmények, taxonómia

A *Pelecystola frauduluntella* (Zeller, 1852) egy ritka, ruhamoly (Tineidae) családba tartozó lepkefaj. Európában eddig csupán három lelőhelyen, került elő. Ritkaságára jellemző, hogy KARSHOLT & RAZOWSKI (1996) európai fajlistájában sem szerepel. Az első példány (holotípus) szlovén-osztrák határ közelében, Szlovéniából (Leibach) került elő 1850-ben, Mann gyűjrése alapján. A fajt ZELLER (1852) írta le, és a *Tinea* genuszba sorolta. MEYRICK (1920) vezette be a *Pelecystola* genuszt, amelybe ezt a fajt is besorolta. A *Pelecystola* genusz fajtái (hét faj) Európán kívül Afrikában (Etiópiában), Ázsiában (Japánban és Indiában) és Észak-Amerikában fordulnak elő. A *Pelecystola frauduluntella* további európai példányait 2007-ben Svédországban Backebo, Grytsjön lelőhelyen (leg: Mats Lindeberg) és 2009-ben Szlovákiában Strázovské vrch (Lehota pod Vtáčnikom env.) területén (leg: Ivan Richter) gyűjtötték.

GOZMÁNY & VÁRI (1973) besorolása szerint az óriásmolyok (Scardiinae) alcsaládjába tartozik, vélhetően rendszertanilag a *Morphaga* genusz fajtái után illeszthető be.

Az imágó leírása

A hím és a nőtény csak méretében tér el, egyéb ivari dimorfizmust nem mutat. Az eddig ismert hím példányok 15-17 mm, a nőtények 20,5 mm szárnyfesztávolságúak. Alapszíne döntően kormos, fekete árnyalatú. A felső szárny lekerekítet, enyhén csúcsban kihúzott. Középvonalában, a külső szeglet irányában egy sárgás-fehér pikkelyek által alkotott homályos folt látható, melyet alul és felül hosszúkás fekete folt határol. Hasonló sötét, megnyúlt folt a szárny belső harmadában is észlelhető. A főbb erek mentén szintén sötét pikkelyek sorakoznak. A felső szárny sötét rojtszegélyét világos, belső szegély-foltsor kíséri. Elszórt sárgás pikkelyek, egyesével az egész felső szárny felületén észlelhetők. Az alsó szárny is tompa hegyben kihúzott, sötét. A csáp pillás, alig hosszabb a felső szárny élénél. A fej dorzális vetületét sárgásbarna, zilált pikkelyek fedik. A szárnyak erezetéről és az ivarszervekről LINDEBERG & BENGTESSON (2009), valamint GAEDIKE & TOKÁR (2010) közölnek jó minőségű ábrákat.

1. ábra: *Pelecystola frauduluntella* (Zeller, 1842) Magyarország, Zempléni-hegység

Bionómia

A faj életmódját ritkasága miatt még nem kutatták. Vélhetően, a rokon fajokhoz hasonlóan taplógombákban, korhadékban, esetleg madárfészekben tenyészhet. Főképpen árnyékos, párás környezetben, természetes pusztulású fákkal vegyes állományban, több száz méter magasan találja meg az életfeltételeit. Fiatalkori alakjai nem ismertek. Bár az eddigi példányokat fénnel gyűjtötték, ritkaságuk miatt valószínűsíthető, hogy a mesterseges fény csak mérsékelten vonzza őket. A faj fő repülési ideje június közepe-vége.

Magyarországi előfordulás

2016. június 25-én Szabóky Csaba budapesti gyűjtő társaságában gyűjtöttünk a Zempléni-hegységben, a Senyő völgyében. A gyűjtőhelyemet cca. 500 méter magasságban egy áfonya aljnövényzetű nyír állományú és egy vegyes állományú keményfa összetételű erdőreszen választottam ki. Számos egyéb lepkefaj társaságában egy hím *Pelecystola frauduluntella* (1. ábra) repült a fényforrás (160 W HgLi) mögé kifeszített lepedőmre. A korábbi Zemplén-hegységi, intenzív lepkekutatások (RONKAY & SZABÓKY 1981) eddig nem vezettek a *Pelecystola frauduluntella* előkerülésére. A faj új a magyar faunában. Mivel magyar neve még nem ismert, magyar névnek javaslom a koromszínű óriásmoly elnevezést.

Európai elterjedés

Az immár négy lokális előfordulási adat szemléletesen mutatja, hogy *Pelecystola frauduluntella* Észak-Európán kívül Közép-Európában is előfordul. A szlovén, szlovák és magyar előfordulási helyek mintegy 500 km-re vannak egymástól, és hozzávetőlegesen félkörívben helyezkednek el.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet fejezem ki Szabóky Csabának, akivel a Zempléni-hegységi gyűjtésen részt vettem. Javaslatára kerestük fel a Senyő-völgyet. Pastoralis Gábort azért illeti köszönet, mert a szlovákiai példányokról szóló közleményre felhívta a figyelmemet.

Irodalom

- GAEDIKE, R. & TOKÁR, Z. 2010: *Pelecystola frauduluntella* (Zeller, 1852) discovered in Slovakia, a third locality record (Tineidae) - *Nota lepidopterologica* 33 (1): 25-29.
- GOZMÁNY, L. & VÁRI L. 1973: The Tineidae of the Ethiopian Region. - *Transvaal Museum Memoir* 18: 239 p.
- KARSHOLT, O. & RAZOWSKI J. 1996: The Lepidoptera of Europe. - A Distributional Checklist – Apollo Books, Stenstrup, 1966.
- LINDBERG, M. 2008: Sensationellt fjärrilsfynd i naturreservatet Gryrsjön norr om Backebo, Nybro kommun. - *Naturvårdsnytt* 1: 2.
- LINDBERG, M. & BENGSSON B. A. 2009: On the remarkable find of *Pelecystola frauduluntella* (Zeller, 1852) in Sweden (Lepidoptera: Tineidae). – *Entomologisk Tidskrift* 130 (1): 73-79.
- RONKAY, L. & SZABÓKY CS. 1981: Investigations on the Lepidoptera fauna of the Zemplén Mts. (NE Hungary). I. The valley of Kemence stream. - *Folia entomologica hungarica* 42(2): 167-184.

